مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

کاندید اکادمیسین سیستانی ٢٠٢٦ /٧/٤

معرفی رویا محبوب؛ کارآفرین پیشگام افغان یکی از چهره‌های تأثیرگذار جهان

با کمک هوش مصنوعی

رویا محبوب در میان صد شخصیت با نفوذ جهان

١٣٩٢ /١/٣٠=٢٠١٣ /٤/٢٠

انگیزهٔ نگارش :

نیمه شب پریشب دربسترم ازیک پهلو به پهلوی دیگردورخوردم ناگاه نام رویا محبوب درذهنم خطورکرد. هرقدرخواستم فراموشش کنم وبخوابم فراموش نمیشد وخوابم نبرد تا اینکه صبح شد، بعدازگرفتن دوش کمپیوتر را بازکردم وبه سراغ رویا محبوب کتاب« سیمای زن افغان درحماسه وتاریخ» را بازکردم. این کتابم درسال ٢٠١٥ درکابل چاپ شده بود. درآنجا من نام رویا محبوب را یافتم که عکسش درجمله یک صدشخصیت تاثیرگذار جهان برپشت مجلهٔ تایم چاپ شده بود. دیگر چیزی درباره اش ننوشته بودم. به ذهنم خطور کرد که «بی بی گل مهرزاد» مقیم امریکا باری از این دختر برایم نام برده بود که از نزدیکان شما است، اما نپرسیده بودم که چی نسبتی با من دارد.

به بی بی مهرزاد زنگ زدم و دوباره از او درباره رویا محبوب پرسیدم : اوگفت رویا محبوب دختر نجیبه جان است واو دخترماماى شما حکیم خان است که با پسرحاکم سلطان محمدخان ازدواج کرده و رویا محبوب ثمرهٔ اول این ازدواج است. سپس دربارهٔ فعالیتهاهای علمی واقتصادی وشهرت بین المللی اش برایم تعریف کرد. ازخانم مهرزادتشکر کردم وگفتم معلومات دیگر را از هوش مصنوعی می پرسم که طلاعات لازم را بیطرفانه دراختیار انسان قرارمیدهد.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارئ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په ځیر و لولـئ

دختری در اوج شهرت جهانی از نیمروزافغانستان

سوال من ازهوش مصوعی:
دربارۀ زندگی، تحصیلات،فعالیتها و دست آوردهای ملی و بین المللی دوشبزه رویا محبوب ، معلومات بدهید!
پاسخ هوش مصنوعی:
(ویرایش ازمن)

رویا محبوب (Roya Mahboob) از زنان پیشگام افغانستان در عرصۀ فناوری اطلاعات، کارآفرینی، آموزش دیجیتالی و توانمندسازی زنان و دختران است. او با ایجاد شرکت‌های فناوری و بنیادهای آموزشی، زمینه‌های تازه‌ای برای حضور دختران افغان در عرصۀ علوم و تکنولوژی فراهم کرد.
مجلۀ معتبر آمریکایی تایم TIME در ۱۸ اپریل ۲۰۱۳ نام رویا محبوب را در فهرست ۱۰۰ شخصیت تأثیرگذار جهان در سال ۲۰۱۳ قرار داد. این معرفی به دلیل فعالیت‌های او در گسترش آموزش اینترنتی و فرصت‌های فناوری برای زنان و دختران افغانستان صورت گرفت.

۱. زندگی و پیشینۀ خانوادگی
رویا محبوب در سال ۱۹۸۷ میلادی در شهر هرات افغانستان به دنیا آمد. دوران کودکی و نوجوانی او با شرایط سیاسی و امنیتی دشوار افغانستان، همزمان بود. خانواده‌اش در جریان این تحولات به ایران مهاجرت کرد و او بخشی از دورۀ مکتب را در آن کشور سپری نمود.
در سال ۲۰۰۳ میلادی، پس از سقوط نخستین رژیم طالبان، رویا محبوب همراه خانواده به افغانستان بازگشت و در هرات اقامت گزید. این بازگشت با دوره‌ای همراه بود که افغانستان، با وجود مشکلات فراوان، در حال بازسازی نهادهای آموزشی، اداری و اقتصادی خود بود.
بازگشت به هرات، فرصت تازه‌ای برای ادامۀ تحصیل و ورود او به عرصۀ فناوری فراهم کرد. آشنایی با اینترنت و امکانات ارتباطی آن، تأثیر مهمی بر انتخاب مسیر حرفه‌ای او گذاشت. محبوب در روایت‌های شخصی خود از نخستین تجربۀ استفاده از اینترنت در یک کافی‌نت در هرات به‌عنوان نقطۀ عطفی در زندگی‌اش یاد کرده است.
برای دختری جوان در جامعه‌ای که هنوز بسیاری از زنان به امکانات آموزشی و ارتباطی دسترسی نداشتند، اینترنت دریچه‌ای به جهان دانش، ارتباطات و فرصت‌های جدید گشود. همین تجربه، بعدها به یکی از انگیزه‌های اصلی او برای گسترش دسترسی دختران افغان به فناوری تبدیل شد.
۲. تحصیلات و شکل‌گیری شخصیت علمی و حرفه‌ای
رویا محبوب پس از بازگشت به افغانستان، تحصیلات عالی خود را در رشتۀ علوم کمپیوتر در دانشگاه هرات دنبال کرد و موفق به دریافت مدرک لیسانس در این رشته شد.
او پیش از ورود کامل به فعالیت های تجاری، در دوره‌های آموزشی فناوری اطلاعات و ارتباطات نیز شرکت کرد. در برخی معرفی‌نامه‌های حرفه‌ای، به آموزش‌های تخصصی او در خارج از افغانستان نیز اشاره شده است.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارئ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

تحصیل در رشتهٔ علوم کمپیوتر، زمینه‌ای علمی برای شناخت برنامه‌نویسی، سیستم‌های اطلاعاتی، بانک‌های اطلاعاتی و کاربرد فناوری در مدیریت و ارتباطات فراهم ساخت.
محبوب پس از پایان تحصیلات، مدتی در محیط دانشگاهی و بخش‌های مرتبط با فناوری اطلاعات فعالیت کرد. این تجربه به او امکان داد تا با کمبودهای فنی و آموزشی افغانستان از نزدیک آشنا شود و نیازهای بازار کار را بهتر درک کند.
در معرفی‌نامه‌های حرفه‌ای او همچنین از حضورش در برنامه‌های آموزش اجرایی دانشگاه استنفورد و دریافت درجهٔ افتخاری علوم و مهندسی از دانشگاه مک‌مستر کانادا یاد شده است. در این زمینه باید میان آموزش اجرایی، مدرک تحصیلی رسمی و درجهٔ افتخاری تفاوت قائل شد؛ زیرا این عناوین از نظر دانشگاهی یکسان نیستند.
از دیدگاه حرفه‌ای، تحصیلات محبوب را می‌توان زیربنای ورود او به عرصهٔ کارآفرینی فناوری دانست؛ عرصه‌ای که در آن دانش تخصصی، مدیریت سازمانی، خلاقیت و توانایی ایجاد ارتباط با نهادهای اقتصادی و اجتماعی اهمیت اساسی دارند.

۳. تأسیس شرکت نرم‌افزاری افغان سیتادل در هرات

یکی از مهم‌ترین مراحل زندگی حرفه‌ای رویا محبوب، تأسیس شرکت نرم‌افزاری «افغان سیتادل» (Afghan Citadel Software Company) در سال ۲۰۱۰ میلادی در شهر هرات بود.
این شرکت با مشارکت محبوب و همکاران دانشگاهی‌اش شکل گرفت و هدف آن ارائه خدمات تخصصی در زمینهٔ فناوری اطلاعات، توسعهٔ نرم‌افزار و ایجاد فرصت‌های کاری برای جوانان تحصیل‌کرده افغانستان بود. تأسیس چنین شرکتی در هرات، در شرایطی صورت گرفت که بازار فناوری اطلاعات افغانستان هنوز در مراحل ابتدایی رشد قرار داشت و بخش بزرگی از خدمات تخصصی این حوزه به امکانات و شرکت‌های خارجی وابسته بود.
فعالیت‌های شرکت افغان سیتادل شامل توسعهٔ نرم‌افزار، طراحی بانک‌های اطلاعاتی، مشاوره در زمینهٔ فناوری اطلاعات و ارائه خدمات به مؤسسات دولتی، خصوصی و سازمان‌های بین‌المللی بود.
نکتهٔ قابل توجه در ساختار این شرکت، توجه به استخدام زنان و فراهم‌سازی فرصت‌های کاری برای آنان بود. بر اساس گزارش مجلهٔ تایم در سال ۲۰۱۳، این شرکت در آن زمان ۲۵ کارمند داشت که ۱۸ تن آنان زن بودند. این آمار نشان می‌دهد که سیاست استخدامی شرکت، صرفاً بر اساس ملاحظات تجاری تنظیم نشده بود، بلکه ایجاد فرصت برای مشارکت زنان نیز در آن جایگاه مهمی داشت.
اهمیت این اقدام را باید در بستر اجتماعی افغانستان آن دوره بررسی کرد. در جامعه‌ای که حضور زنان در برخی محیط‌های کاری با محدودیت‌های فرهنگی و اجتماعی روبه‌رو بود، ایجاد یک شرکت تخصصی با مشارکت گستردهٔ زنان، تجربه‌ای تازه در زمینهٔ اشتغال و استقلال اقتصادی آنان محسوب می‌شد.
از این منظر، افغان سیتادل را می‌توان نمونه‌ای از پیوند میان کارآفرینی خصوصی و اهداف توسعه اجتماعی در افغانستان دانست.

۴. گسترش آموزش دیجیتالی و تأسیس بنیاد شهروند دیجیتال

رویا محبوب به‌تدریج به این نتیجه رسید که فعالیت در چارچوب یک شرکت تجاری، به‌تنهایی برای رفع

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارئ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

محرومیت آموزشی دختران افغانستان کافی نیست. از همین رو، توجه خود را به ایجاد یک ساختار غیرانتفاعی و آموزشی معطوف کرد.
بنیاد «شهروند دیجیتال» (Digital Citizen Fund) که در سال ۲۰۱۳ تأسیس شد، یکی از مهم‌ترین ابتکارات او در این زمینه است.
هدف اساسی این بنیاد، فراهم‌کردن امکانات آموزشی و فناوری برای دختران و زنان، افزایش سواد دیجیتالی و مالی، و ایجاد ارتباط میان آموزش و فرصت‌های اقتصادی بود.
برنامه‌های این بنیاد در زمینه‌های زیر متمرکز بوده‌اند:
۱. آموزش استفاده از کمپیوتر و اینترنت؛
۲. آموزش برنامه‌نویسی و مهارت‌های دیجیتالی؛
۳. آموزش علوم، فناوری، مهندسی، هنر و ریاضیات؛
۴. افزایش سواد مالی و مهارت‌های مدیریت اقتصادی؛
۵. حمایت از ابتکارات اقتصادی و کسب‌وکارهای زنان؛
۶. ایجاد فرصت برای دختران محروم از امکانات آموزشی؛
۷. فراهم‌سازی بسترهای ارتباطی برای بیان دیدگاه‌ها و تجربه‌های زنان.
بر اساس اطلاعات کنونی منتشر شده در وب‌سایت رسمی بنیاد، برنامه‌های این نهاد در بیش از یک دهه فعالیت، به بیش از ۲۸ هزار دختر، عمدتاً در افغانستان، دسترسی آموزشی فراهم کرده است.
این رقم، گستردگی فعالیت‌های بنیاد را نشان می‌دهد؛ هرچند باید میان شمار افراد برخوردار از برنامه‌های آموزشی و شمار فارغ‌التحصیلان یا افراد واردشده به بازار کار تفاوت گذاشت.
از نظر توسعه اجتماعی، اهمیت بنیاد شهروند دیجیتال در آن است که آموزش فناوری را از یک مهارت محدود و تخصصی به ابزاری برای مشارکت اقتصادی، استقلال فردی و حضور اجتماعی زنان تبدیل کرده است.

۵. ابتکار آموزش اینترنتی و ایجاد زمینه برای صدای زنان

یکی از مشکلات اساسی دختران و زنان افغانستان در سال‌های نخست گسترش اینترنت، محدودیت دسترسی آنان به مکان‌های عمومی مانند کافی‌نت‌ها بود. در برخی مناطق، حضور دختران در این محیطها با دشواری‌های اجتماعی و امنیتی همراه بود.رویا محبوب تلاش کرد با ایجاد مراکز آموزشی مجهز به اینترنت در مکاتب دخترانه، این مانع را کاهش دهد.
بر اساس گزارش مجلهٔ تایم در سال ۲۰۱۳، او در آن زمان برنامهٔ ایجاد ۴۰ صنف رایگان و مجهز به اینترنت را دنبال می‌کرد تا بیش از ۱۶۰ هزار دانش‌آموز دختر بتوانند به فضای اطلاعاتی جهان دسترسی پیدا کنند.
همچنین ایجاد یک بستر چند زبانه برای انتشار نوشته‌ها و ویدیوهای زنان، از دیگر ابتکارات او بود. این برنامه به زنان افغان فرصت می‌داد تا تجربه‌ها، دیدگاه‌ها و روایت‌های خود را در فضای مجازی منتشر کنند.
اهمیت این اقدام را نباید تنها در آموزش مهارت‌های کمپیوتر خلاصه کرد. در واقع، این برنامه‌ها در پی گشودن فضایی برای حضور زنان در عرصهٔ تولید محتوا، ارتباطات عمومی و بازنمایی تجربهٔ اجتماعی آنان بودند.

٦- ارزیابی علمی و تحلیلی از کارنامهٔ رویا محبوب

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارئ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

برای ارزیابی جایگاه رویا محبوب، لازم است فعالیت‌های او از چند زاویهٔ علمی و اجتماعی مورد بررسی قرار گیرد.

الف ـ کارآفرینی به‌مثابهٔ ابزار توسعه اجتماعی

نخستین ویژگی قابل توجه در کارنامهٔ محبوب، استفاده از کارآفرینی برای ایجاد فرصت‌های اجتماعی است. او با تأسیس شرکت افغان سیتادل، علاوه بر ایجاد یک واحد اقتصادی، زمینه اشتغال و کسب تجربه حرفه‌ای را برای گروهی از زنان و جوانان فراهم کرد.

در این الگو، شرکت خصوصی تنها یک نهاد سودآور نیست، بلکه می‌تواند در شرایط مناسب به ابزاری برای کاهش بیکاری، ارتقای مهارت و افزایش مشارکت اقتصادی زنان تبدیل شود.

ب ـ فناوری و کاهش شکاف جنسیتی

شکاف دیجیتالی یکی از چالش‌های مهم جوامع در حال توسعه است. این شکاف تنها به داشتن یا نداشتن کمپیوتر و اینترنت محدود نمی‌شود، بلکه تفاوت در میزان دسترسی، توانایی استفاده، مهارت‌های تخصصی و بهره‌برداری اقتصادی از فناوری را نیز در بر می‌گیرد.

فعالیت‌های محبوب در زمینهٔ آموزش اینترنتی و برنامه‌نویسی، به‌ویژه برای دختران، در جهت کاهش این شکاف قرار می‌گیرد.

ج ـ آموزش به‌عنوان سرمایه‌گذاری بلندمدت

تجربهٔ بنیاد شهروند دیجیتال نشان می‌دهد که آموزش فناوری می‌تواند برای دختران زمینه‌های تازه‌ای در اشتغال، کارآفرینی و ارتباطات جهانی فراهم سازد.

از دیدگاه اقتصاد توسعه، مهارت‌های دیجیتالی بخشی از سرمایهٔ انسانی محسوب می‌شوند و سرمایه‌گذاری در آن‌ها می‌تواند در بلندمدت به افزایش توان تولیدی و اقتصادی جامعه کمک کند.

د ـ ایجاد الگوهای تازه برای نسل جوان

یکی از آثار مهم فعالیت‌های محبوب، ایجاد الگوی قابل مشاهده‌ای از موفقیت زنان در عرصهٔ فناوری است.در جوامعی که دختران کمتر با زنان مدیر، مهندس، برنامه‌نویس و کارآفرین روبه‌رو می‌شوند، معرفی چنین الگوهایی می‌تواند در تغییر انتظارات اجتماعی و افزایش انگیزهٔ تحصیلی نسل جوان نقش داشته باشد.

رویا محبوب نشان داد که فناوری اطلاعات، در کنار کارکرد اقتصادی و تجاری، می‌تواند وسیله‌ای برای گسترش آگاهی، ارتباطات اجتماعی، دسترسی به دانش و کاهش شکاف‌های جنسیتی باشد. از همین رو، بررسی زندگی و فعالیت‌های او نه‌تنها یک مطالعهٔ زندگی‌نامه‌ای، بلکه بخشی از بررسی تحولات اجتماعی و آموزشی افغانستان در دو دههٔ نخست قرن بیست‌ویکم است.

بقیه در قسمت دوم

آرشیف: مقالات کاندید اکادمیسن سیستانی

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارئ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ